جۇڭگو پەيىلىن، جۇڭحۋا رۇحىن سومداپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتامىز

ـــــ باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ شينجياڭ داشۋەسىندە قىزمەت تەكسەرۋىنە قايتالاي تىلشىلىك

☐ انار بولات \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى جاڭ يۇنمەي

7 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى شينجياڭ داشۋەسى ماركسيزم شۋەيۋانىنىڭ وقۋشىلارى مەكتەپ اۋلاسىندا باس شۇجيدىڭ ىقىلاستى ٴۇمىتىن سول ارادا تىڭداعان اسەرلەرىن اڭگىمەلەدى.

☐ سۋرەتتى انار بولات \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى زوۋ ي تۇسىرگەن

7 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنىنەن 15 ـ كۇنىنە دەيىن باس شۇجي شي جينپيڭ شينجياڭعا كەلىپ قىزمەت تەكسەرىپ، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزگەندە، ەڭ الدىمەن شينجياڭ داشۋەسىنە كەلدى.

باس شۇجيدىڭ كەلۋى مەكتەپتەگى وقىتۋشىلار مەن وقۋشىلار اراسىندا كۇشتى اڭىس قوزعادى. كوپشىلىك جابال مىنالاردى ٴبىلدىردى: باس شۇجيدىڭ تاپسىرماسىن، ٴسوز جوق، ەستە بەرىك ساقتاپ، شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىنان ماركسيزمدى جۇڭگوشالاندىرۋدىڭ اقيقات كۇشىن قابىلداپ، قىزىل قان تامىردى جالعاستىرىپ، جۇڭگو پەيىلىن، جۇڭحۋا رۇحىن سومداپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتىپ، اناردىڭ دانىندەي تىعىز ۇيىسىپ، تيانشان الابىنىڭ كەڭ ـ بايتاق دالاسىنا ات سالىسىپ، وزىمىزگە ٴتان ٴومىر تاراۋىن جازامىز.

قىزىل قان تامىردى جالعاستىرامىز

شىلىڭگىر جاز، شينجياڭ داشۋەسىنىڭ مەكتەپ اۋلاسى جاسىل تۇسكە بولەنىپ، تىرشىلىك لەبى ەسەدى. مەكتەپ اۋلاسىندا يۇيشيۋسۇك دەگەن جول بار، سونداي ـ اق بۇل مەكتەپتىڭ شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسى ٴدالىزى. بۇل جولدىڭ ٴبىر جاعىندا سوۆەت ۇلگىسىندە سالىنعان سارى ٴتۇستى 2 قاباتتىق شاعىن عيمارات ـــ مەكتەپ تاريحى سارايى بار ەدى. باس شۇجي شينجياڭ داشۋەسىنە بارعاندا، الدىمەن وسى جەرگە كەلدى.

"داشۋەمىز قىزىل گەنى بار داشۋە"، ـ دەدى شينجياڭ داشۋەسى ارحيۆ سارايىنىڭ باستىعى يۇي فۋىن باس شۇجيگە شينجياڭ داشۋەسىنىڭ تاريحىن ەگجەي ـ تەگجەيلى تانىستىرىپ. جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى سوعىس كەزىندە كوممۋنيست يۇي شيۋسۇڭ، لين جيلۋ جانە وتانشىل دەموكرات دۋ چۇڭيۋان قاتارلىلار ىلگەرىندى ـ كەيىندى شينجياڭ شۋەيۋانىنا كەلىپ قىزمەت باسقارعان، يۇي شيۋسۇڭ "ۇلتتى فورما، ماركسيزم ـ لەنينيزمدى مازمۇن ەتكەن" وقۋ ـ اعارتۋ ۇستانىمىن العا قويىپ، ماركسيزم ـ لەنينيزم نازارياسىن شۋەيۋانىنىڭ مىندەتتى وقىلاتىن ساباعى ەتتى. وسىدان باستاپ، شينجياڭ داشۋەسى قىرۋار جاس ماركسيزم ـ لەنينيزمشىلدەردى تاربيەلەپ، توڭكەرىس ۇشقىنى كەڭىنەن تارالىپ، جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرىپ، وتاندى قۇتقارۋدىڭ دابىرالى ۇگىت قيمىلى ورىستەتىلدى. مەكتەپ "جۇڭگو حالقىنىڭ جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى تۇرۋداعى اسكەري، ساياسي داشۋەلەردىڭ ىشىندە 2 ـ ورىندا تۇردى".

شينجياڭ داشۋەسى مەكتەپ تاريحى سارايى سىندى وسى تۇعىردان تولىق پايدالانىپ، وقۋشىلارعا وتانشىلدىق تاربيەنى كۇشەيتتى ٴارى بۇل يدەيا ـ ساياسي قىزمەتتەندە ماڭىزدى رول ساۋلەلەندىرىپ كەلەدى. ٴار جىلى جاڭا وقۋشىلار وقۋعا تۇسكەندە، مەكتەپ تاريحى سارايىن ەكسكۋرسيالاۋ مىندەتتى وقىلاتىن ساباق بولعان، سونداي ـ اق تۇڭعىش رەتكى ساباق بولعان. اۆتونوميالى رايونداعى وتانشىلدىق تاربيە بازاسى رەتىندە، بۇل جەر ٴار جىلى 10 مىڭ ادام ـ رەتتەن استام ەكسكۋرسيالاۋشىنى قابىلدايدى.

يۇي فۋىن بىلاي دەدى: قىزىل گەن سىڭگەن شينجياڭ داشۋەسى باس شۇجي شي جينپيڭ نۇسقاعان جوعارى مەكتەپ يدەيا ـ ساياسي ساباعى قۇرىلىسى بەتالىسىن بويلاپ، ونەگە كورسەتىپ ادام تاربيەلەۋگە تاباندى بولىپ، نەگىزدى قالاپ، رۋحتى سومداپ، ماركسيزمنىڭ ۇلت نازارياسىن جۇڭگو ۇلت ماسەلەسىنىڭ ناقتى ٴىس جۇزىندەگىمەن ۇشتاستىردى. 2017 ـ جىلى شينجياڭ داشۋەسىنىڭ ماركسيزم نازارياسى ٴپانى "دۇنيە ٴجۇزى ماڭداي الدى ٴپان" قۇرىلىسى قاتارىنا ەنگىزىلدى.

"باس شۇجي پارتيامىزدىڭ ماركسيزمدى جۇڭگوشالاندىرۋ جەتىستىگىن ىلگەرىلەتۋدىڭ رەال ٴمانىن تەرەڭ بايىمداپ، ٴبىزدىڭ نازاريا مەن ٴىس جۇزىندىكتى ۇشتاستىرۋىمىزعا اناعۇرلىم تىڭ تۇسىنىك بەردى". شينجياڭ داشۋەسى پارتكومىنىڭ شۇجيى شۇي شيان ـ ي تەبىرەنە بىلاي دەدى: باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ شينجياڭ داشۋەسىنە كەلىپ قىزمەت تەكسەرۋى ٴارى ماڭىزدى ٴسوز سويلەۋى باس شۇجيدىڭ شينجياڭ داشۋەسىنە دەگەن ىقىلاستى قامقورلىعىن جانە تۇراقتاندىرۋىن تولىق ايگىلەدى، ونىڭ شينجياڭ داشۋەسىنىڭ ٴتۇرلى ىستەردە تىڭ تاراۋ اشۋىنا جەتەكشىلىك ەتەتىندىگى داۋسىز.

جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتامىز

"سول كەزدە ٴبىز پىكىر اۋىستىرۋ، زەرتتەۋ ـ تالقىلاۋ جيىنىن اشىپ، جازعى دەمالىس كەزىندەگى قوعامدىق تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە دايىندىق جاساپ جاتقانبىز. باس شۇجيدىڭ كەلۋى ٴبىزدى توتەنشە جەلپىنتتى، سونداي ـ اق مۇنان تەرەڭ شابىت الدىق"، ـ دەدى 7 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى تۇستەن كەيىن باس شۇجيمەن ديدارلاسقانىن ەسكە العاندا، شينجياڭ داشۋەسى جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋدى زەرتتەۋ بازاسىنىڭ مامانى جاڭ جيافي ەرەكشە اسەرلەنىپ.

بۇل زەرتتەۋ ـ تالقىلاۋ جيىنى «جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋ جونىندەگى قوعامدىق تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ» نىسانى دەلىنگەن زەرتتەۋ ـ تالقىلاۋ جيىنى بولىپ، مەكتەپتىڭ "جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋدى زەرتتەۋ بازاسىندا" وتكىزىلگەن.

شينجياڭ داشۋەسى ماركسيزم شۋەيۋانى 4 ـ جىلدىق وقۋشىسى گۇزالنۇر ٴيۇسۇپ پەن شينجياڭ داشۋەسى ماركسيزم شۋەيۋانىنىڭ دوكتورانتى گاۋ جين زەرتتەۋ ـ تالقىلاۋ جيىنىندا جەكە ـ جەكە الدىڭعى مەرزىمدە قۇمىل قالاسىندا جانە قاراماي قالاسىندا جۇرگىزىلگەن تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ احۋالىنان مالىمەت بەردى. باس شۇجي تىڭداي وتىرىپ، اراسىندا سوزگە ارالاسىپ، پىكىر اۋىستىرىپ وتىردى، سول جەردە دۋمانى راي قالىپتاسىپ، كوپشىلىك جاندى ساياسي ساباق تىڭدادىق دەستى.

گۇزالنۇر ٴيۇسۇپ بىلاي دەدى: "باس شۇجي ٴبىزدى بولاشاقتا جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋ جاعىندا مامان بولۋعا شابىتتاندىردى. بۇل بىزگە جاۋاپكەرشىلىكتىڭ اۋىر، بورىشتىڭ داڭقتى ەكەنىن تەرەڭ سەزىندىردى. ٴبىز بۇدان بىلايعى ۇيرەنۋدە، تۇرمىستا ۇلتتار ىنتىماعىن ونان ارى كۇشەيتىپ، ۇلت ماسەلەسىن شەشۋدىڭ جۇڭگوشا دۇرىس جولىمەن جۇرۋگە تاباندى بولىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ ۇلت نازارياسىن ۇزدىكسىز بايىتىپ جانە دامىتىپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعاسىنىڭ نەگىزدىك ماسەلەلەرىن زەرتتەۋدى ىلگەرىلەتۋىمىز كەرەك".

2014 ـ جىلى 5 ـ اي، 2 ـ رەتكى ورتالىقتىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى اڭگىمە ماجىلىسىندە باس شۇجي "جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمى" كەلەلى تۇجىرىمىن ايقىن العا قويعان.

شينجياڭ داشۋەسى جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋدى زەرتتەۋ بازاسى "جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىن جانە جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋدى" زەرتتەۋ سالاسىمەن تىعىز بايلانىستىرىپ، ماركسيزمنىڭ نەگىزدىك قاعيداسىن جانە جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋ نەگىزدىك نازارياسىن زەرتتەۋ، "شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىن جانە جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىن زەرتتەۋ" سياقتى 5 ٴتۇيىندى زەرتتەۋ بەتالىسىن تۇراقتاندىردى.

بازا مامانى ياڭ ليدىڭ ماركسيزم ـ لەنينيزمدى ۇيرەنگەنىنە، ماركسيزم ـ لەنينيزمدى باياندايتىنىنا 40 جىلدىڭ ٴجۇزى بولدى، "مەن ساباق مىنبەرىندە كۇندە شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسى جونىندە ساباق سويلەيمىن، 7 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى وسى نازاريانى اشۋشى الدىمىزعا كەلگەندە، مەن ەرەكشە تەبىرەندىم، ەرەكشە اسەرلەندىم". ياڭ لي باتىلدىقپەن: "باس شۇجيدىڭ تۇراقتاندىرۋى ٴبىزدىڭ جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋ سىندى وسى نەگىزگى تاقىرىپتى، نەگىزگى جەلىنى يگەرۋىمىزدىڭ دۇرىس ەكەندىگىن تۇسىندىرەدى. ٴبىز مۇنان بىلايعى وقىتۋ قىزمەتىندە جانە زەرتتەۋ قىزمەتىندە وسى نەگىزگى تاقىرىپتى، نەگىزگى جەلىنى اناعۇرلىم تەرەڭ زەرتتەيمىز، جەتە زەرتتەيمىز"، ـ دەدى.

بازا مامانى مىڭ نان مىنالاردى ٴبىلدىردى: وقۋشىلاردى تاربيەلەۋدى كۇشەيتىپ، وقۋشىلاردى ٴتىپتى كەڭ نەگىزگى ساتىعا بارىپ، كوپ تىڭداۋعا، كوپ كورۋگە، كوپ ارالاۋعا، كوپ تولعانۋعا جەتەكتەپ، وقۋشىلاردىڭ شينجياڭنىڭ دامۋ قۇرىلىسى قاجەت ەتكەن جارامدى دارىندى بولىپ جەتىلۋىنە كومەكتەسەمىز.

جاڭا ٴداۋىردىڭ ٴىزباسارلارىن باۋلىيمىز

"باس شۇجيدىڭ كوڭىلى كوتەرىڭكى، ٴجۇزى جىلى، مەيىرىمدى ەكەن، بەينە ۇيىمىزدەگى ۇلكەن كىسىلەر سياقتى".

"باس شۇجيدىڭ ٴسوزى ەرەكشە مەيىرلى، سونداي ـ اق كۇش ـ قۋاتقا تولى".

"مەن باس شۇجيدىڭ ۇندەۋىنە ٴۇن قوسىپ، ناقتى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە ٴمان بەرىپ، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ بارىسىندا دۇرىس تانىم قالىپتاستىرامىن".

……

باس شۇجيدىڭ كەلۋى شينجياڭ داشۋەسىندەگى وقىتۋشى ـ وقۋشىلارعا پارمەندى رۋحاني قوزعاۋشى كۇش ۇستەدى.

شينجياڭ داشۋەسى ماركسيزم شۋەيۋانى 2 ـ جىلدىعىنىڭ وقۋشىسى يۇلتۇز نيجات مىنالاردى ٴبىلدىردى: باس شۇجيمەن كەزىككەن ٴساتىم ومىرىمدەگى ەڭ باقىتتى شاعىم، "باس شۇجيدىڭ تۇراقتاندىرۋى ماعان جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋعا ٴوز كۇشىمدى قوسا الاتىندىعىمدى سەزىندىردى".

"مەن كورگەندەرىمدى، بىلگەندەرىمدى، سەزىنگەندەرىمدى ماركسيزم نازارياسىنىڭ ماماندىق بىلىمدەرىمەن ۇشتاستىرامىن ٴارى اماليات بارىسىندا قولدانىپ، شينجياڭنىڭ ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋىنا ٴبىر كىسىلىك ۇلەسىمدى قوسامىن". شينجياڭ داشۋەسى ماركسيزم شۋەيۋانىنىڭ دوكتورانتى ياڭ حاۋلين بىلاي دەدى: 7 ـ ايدىڭ ورتا شەنىندە قاشقار ايماعىنا بارىپ ناقتى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزەمىن، باس شۇجيدىڭ ماڭىزدى ٴسوزىنىڭ ماعان پارمەندى رۋحاني قوزعاۋشى كۇش جانە امالياتتىق جەتەكشىلىك ازىرلەيتىنى داۋسىز.

باس شۇجي مەيلى قايدا بارسا دا جاستار قىزمەتىنە ەرەكشە نازار اۋدارىپ كەلەدى، بۇل شينجياڭ داشۋە جاستار وداعى كوميتەتىنىڭ ورىنباسار شۇجيى حي لەيدىڭ تەرەڭ اسەرى ەدى. سول كۇنى ول دا باس شۇجيدىڭ ماڭىزدى ٴسوزىن جانىندا تۇرىپ ەستىدى. ول بىلاي دەدى: كوپشىلىك سول جەردە دۇركىن ـ دۇركىن دۋ قول شاپالاق سوعىپ تۇردى، ول وقىتۋشىلار مەن وقۋشىلاردىڭ باس شۇجيگە دەگەن تەرەڭ قۇرمەتىنىڭ بەينەلەنۋى، پارتيانىڭ سوزىنە قۇلاق اسۋداعى، پارتياعا العىس ايتۋداعى، پارتياعا ىلەسۋدەگى باتىل سەنىمدەرىنىڭ بەينەلەنۋى ەدى.

جوعارى مەكتەپ وقىتۋشىسى، كوممۋنيستىك جاستار وداعىنىڭ كادرى رەتىندە، حي لەي ارقالاعان مىندەتىنىڭ اۋىر، بورىشىنىڭ داڭقتى ەكەنىن اناعۇرلىم سەزىندى، "مۇنان بىلايعى قىزمەتتە مەن باس شۇجي العا قويعان تالاپتاردى مىقتاپ ارقاۋ ەتىپ، احلاق، اقىل ـ وي، دەنە، ەستەتيكا، ەڭبەك جاعىنان جان ـ جاقتى دامىعان سوتسياليزمنىڭ قۇرىلىسشىلارى مەن ٴىزباسارلارىن باۋلۋعا ٴوز كۇشىمدى قوسامىن"، ـ دەدى حي لەي نىق سەنىممەن.

بولاشاقتى بەتكە العاندا، شۇي شيان ـ ي تاعى كوپتەگەن قىزمەتتەردى ىستەۋ كەرەك دەپ قارادى. "ٴبىز ونەگە كورسەتىپ ادام تاربيەلەۋدى ٴتۇبىرلى مىندەت ساناپ، مەكتەپتىڭ پارتيا قۇرىلىسى مەن يدەيا ـ ساياسي قىزمەتىن كۇشەيتۋگە جانە جاقسارتۋعا تاباندى بولىپ، سوتسياليستىك ٴبىلىم بەرۋ بەتالىسىن مىقتاپ يگەرىپ، يدەولوگيا شەبىن بەرىك ورناتىپ، جاس بۋىنداردى مەملەكەتكە جانە قوعامعا جارامدى ادام ەتىپ تاربيەلەۋىمىز كەرەك". شۇي شيان ـ ي بىلاي دەدى: جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋدى قىزمەت نەگىزگى جەلىسى ەتىپ، ەرەكشەلىككە يە دامۋعا تاباندى بولىپ، ٴپان، ماماندىق قۇرىلىمىن ساپالاندىرىپ، عىلىم ـ تەحنيكادا جاڭالىق اشۋ قابىلەتى مەن وقىتۋشىلار قوسىنى دەڭگەيىن جوعارىلاتىپ، "قوس بىرەگەي" قۇرىلىسىندا جاڭا جاعداي اشىپ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋىن جۇزەگە اسىرۋعا كۇش ـ قۋات قوسۋ كەرەك.

ادام تاربيەلەۋدىڭ ٴتۇبىرلى تەتىگى ٴمورال ورناتۋدا. سوتسياليستىك ٴبىلىم بەرۋ بەتالىسىنا تاباندى بولىپ، احلاق، اقىل ـ وي، دەنە، ەستەتيكا، ەڭبەك جاعىنان جان ـ جاقتى دامىعان سوتسياليزمنىڭ قۇرىلىسشىلارى مەن ٴىزباسارلارىن باۋلۋ كەرەك. باسىمدىق پەن ەرەكشەلىكتى كورنەكتىلەندىرىپ، جوعارى دەڭگەيلى وقىتۋشىلار قوسىنىن تولعالاپ، علمي زەرتتەۋ، جاڭالىق اشۋ قابىلەتىن جوعارىلاتىپ، شينجياڭ داشۋەسىنىڭ "قوس بىرەگەي" قۇرىلىسىنىڭ ۇزدىكسىز تىڭ ساتىعا كوتەرىلۋىن ىلگەرىلەتۋ كەرەك.

ـــــ شي جينپيڭ

قىزمەت تەكسەرگەن ورىن

شينجياڭ داشۋەسى

شينجياڭ داشۋەسىنىڭ ارعى تەگى 1924 ـ جىلى قۇرىلعان شينجياڭ ورىس ٴتىلى زاڭ ـ ساياسي ارناۋلى مەكتەبى، 1935 ـ جىلى شينجياڭ شۋەيۋانى بولىپ وزگەرتىلىپ قۇرىلعان. شينجياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونىنىڭ قۇرىلۋىنا ىلەسە، شينجياڭ داشۋەسى 1960 ـ جىلى رەسمي قۇرىلدى، قازىر مەملەكەتتىك "قوس بىرەگەي" قۇرىلىسىنداعى جوعارى مەكتەپ بولىپ، شينجياڭعا توپ ـ توپ جوعارى ساپالى دارىندىلار باۋلىدى.